

Bosna i Hercegovina
Komisija/Povjerenstvo za očuvanje
nacionalnih spomenika

Босна и Херцеговина
Комисија за очување
националних споменика

**PLAN RADA KOMISIJE ZA OČUVANJE
NACIONALNIH SPOMENIKA ZA 2021. GODINU**

Sarajevo, august 2020. godine

Poglavlje 1: Strateški okvir

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) je institucija Bosne i Hercegovine uspostavljena na osnovi Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Odluke o Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika koju je donijelo Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 119. sjednici, održanoj 21. 12. 2001. godine, a kojom su, u skladu sa odredbama Aneksa 8., utvrđeni osnovni principi i ciljevi djelovanja Komisije te njeni primarni zadaci i ovlaštenja kao institucije Bosne i Hercegovine. Odluka je objavljena u "Službenom glasniku BiH", br. 1/02, 10/02, 42/16 i 50/17.

Na osnovi ovlaštenja iz Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini Komisija donosi odluke o proglašenju pokretnih i nepokretnih dobara nacionalnim spomenikom, primjenjujući Pravilnik o kriterijima vrednovanja i kategorizaciji nacionalnih spomenika, broj 11-02.14-40/19-13 od 29. 11. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 82/19).

Na osnovi Pravilnika o aktivnostima vezanim za međunarodnu saradnju ("Službeni glasnik BiH", broj 29/02), koji je donijelo Predsjedništvo BiH, Komisija daje inicijativu za pokretanje postupka za zaključivanje međunarodnih ugovora, priprema prijedloge ugovora, učestvuje u prethodnim pregovorima radi zaključivanja međunarodnih ugovora na ekspertnom nivou, izvršava međunarodne ugovore, te obavlja druge poslove međunarodne saradnje u oblasti zaštite nacionalnih spomenika.

Pored Aneksa 8., Odluke Predsjedništva BiH o Komisiji i Odluke Predsjedništva BiH o međunarodnim aktivnostima u oblasti zaštite nacionalnih spomenika, strateški okvir djelovanja predstavljaju i sljedeći dokumenti:

- Strateški okvir za Bosnu i Hercegovinu;
- dokumenti o IPA programima;
- zakoni o provođenju odluka Komisije u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH;
- međunarodne konvencije u oblasti zaštite kulturnog naslijeđa koje je BiH ratificirala:

Konvencije UNESCO-a

- Konvencija za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba (Hag, 1954. godine) – Pravilnik sa protokolima I i II;
- Konvencija o mjerama za zaštitu i sprječavanje nedozvoljenog uvoza, izvoza i prenosa vlasništva nad kulturnim dobrima (1970);
- Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (Pariz, 1972. godine);
- Konvencija o zaštiti podvodnog kulturnog naslijeđa (Pariz, 2001. godine);
- Konvencija o zaštiti nematerijalnog kulturnog naslijeđa (Pariz, 2003. godine);
- Konvencija o zaštiti i promociji kulturnih različitosti (Pariz, 2005. godine).

Konvencije Vijeća Evrope

- Evropska konvencija o kulturi (Pariz, 1954. godine);
- Evropska konvencija o zaštiti arheološkog naslijeđa (London, 1969. godine, revidirana u Valetti 1992. godine. BiH nije potpisnica revidirane konvencije);
- Evropska konvencija o kulturnom krajoliku (Firenca, 2000. godine);
- Okvirna konvencija o vrijednostima kulturnog naslijeđa za društvo (Faro, 2005. godine).

Ostale međunarodne konvencije i dokumenti (povelje, preporuke, rezolucije i sl.) iz oblasti zaštite kulturnog naslijeđa.

Poglavlje 2: Vizija i misija

Vizija

Komisija je institucija Bosne i Hercegovine koja radi na očuvanju nacionalnih spomenika za dobrobit sadašnjih i budućih generacija. U svom radu Komisija se rukovodi principima: objektivnosti, etičnosti i odgovornosti.

Misija

Kao dio implementacije civilnog dijela Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, Komisija je uspostavljena Aneksom 8., kako bi putem zaštite nacionalnih spomenika pružila podršku procesima postkonfliktnog oporavka, te doprinijela održivom razvoju zajednica i očuvanju identiteta Bosne i Hercegovine i njenih naroda.

Poglavlje 3: Učesnici i partneri

Institucije na državnom nivou

- Predsjedništvo BiH – imenuje članove Komisije na osnovi člana 2. stav 2. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH i člana 5. stav 1. Odluke o Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika ("Službeni glasnik BiH", br. 1/02, 10/02, 42/16 i 50/17).
- Ministarstvo civilnih poslova BiH (MCP) – nadležno za obavljanje poslova u oblasti kulture (pored ostalih oblasti), koji se odnose na utvrđivanje osnovnih principa koordiniranja aktivnosti, usklađivanja planova entitetskih tijela vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu.
- Državna komisija za saradnju BiH sa UNESCO-om (Državna komisija) – ustanovljena kao savjetodavno tijelo Vijeća ministara BiH za poslove međunarodne saradnje Bosne i Hercegovine i UNESCO-a u oblasti obrazovanja, nauke, kulture i informiranja.
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTiEO) – nadležno za koordinaciju svih aktivnosti i usklađivanje planova između entitetskih vlasti i međunarodnih institucija u oblasti prirodnih resursa, zaštite okoline, poljoprivrede i energije, te izdavanje dozvola za izvoz i uvoz umjetničkih djela i antikviteta.

Institucije na entitetskim nivoima

Prema zakonima o provođenju odluka Komisije, Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko distrikt BiH će, putem svojih nadležnih tijela, uložiti sve napore da poduzmu odgovarajuće pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere neophodne za zaštitu, konzervaciju, prezentaciju i rehabilitaciju nacionalnih spomenika.

Ministarstva nadležna za prostorno uređenje entiteta i nadležna služba Brčko distrikta BiH izdaju odobrenja za radove na nacionalnim spomenicima, te odobrenja za gradnju u zaštićenom području nacionalnog spomenika, i to:

- Federalno ministarstvo prostornog uređenja,
- Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske i
- Odjel za prostorno planiranje i imovinsko-pravne poslove Vlade Brčko distrikta BiH.

Federalno ministarstvo kulture i sporta – vrši poslove koji se odnose na zaštitu i korištenje kulturno-historijskog naslijeđa. Ovo ministarstvo utvrđuje kriterije na osnovi kojih Vlada Federacije BiH donosi odluke o finansiranju projekata zaštite.

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske – vrši poslove koji se odnose na zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa, pripremanje programa i sporazuma o kulturnoj saradnji.

Entitetske institucije zadužene za zaštitu naslijeđa vrše stručne poslove u oblasti zaštite i korištenja kulturno-historijskog naslijeđa, stručni nadzor nad realiziranjem programa i projekata zaštite i korištenja objekata naslijeđa, daju mišljenja na projekte zaštite i korištenja objekata kulturno-historijskog naslijeđa, i to:

- Zavod za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta
- Republički zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa RS.

Entitetske inspekcije vrše poslove inspekcije i nadzora zaštićenih područja na kojima se dobra nalaze i ovlaštene su da poduzmu zakonske mjere zaštite, uključujući odluke kojima se obustavljaju svi zahvati koji nisu u skladu sa zakonom, odnosno dobra dovode u stanje u kojima su bila prije nezakonitih ili nestručnih zahvata, i to urbanističko-građevinske inspekcije u sastavu:

- Federalne uprave za inspekcijske poslove,
- Republičke uprave za inspekcijske poslove Republike Srpske i
- Vlade Brčko distrikta.

Naučne i stručne institucije u BiH:

- Arhivi (Arhiv BiH, Historijski arhiv, Arhiv Unsko-sanskog kantona i dr.);
- Naučni instituti (Orientalni institut, Institut za historiju, Bošnjački institut i dr.);
- Univerziteti (Sarajevo, Banja Luka, Mostar i dr.);
- Biblioteke (Nacionalna biblioteka BiH, Narodna biblioteka Banja Luka, JU biblioteke u Tuzli, Maglaju, Mostaru, Visokom, Zenici, Trebinju, Bihaću, Bijeljini itd.);
- Muzeji (Zemaljski Muzej BiH, muzeji u Travniku, Konjicu, Trebinju, Zenici, Sarajevu, Banjoj Luci, Mostaru, Bijeljini, Doboju itd.);
- Akademija nauka i umjetnosti BiH
- Asocijacija BAM.

Ostale institucije na entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou koje imaju nadležnosti vezane za upravljanje kulturnim naslijeđem:

Na nivou FBiH:

- Federalno ministarstvo turizma i okoliša;
- Geodetska uprava FBiH.

Na nivou RS:

- Ministarstvo trgovine i turizma Republike Srpske
- Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove

Na kantonalnom nivou u FBiH (*u Federaciji Bosne i Hercegovine od 10 kantona, ustanovljeni su kantonalni zavodi u 5 kantona*):

- Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajeva, Sarajevo;
- Kantonalni zavod za urbanizam prostorno planiranje i zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa Srednjobosanskog kantona, Bugojno;
- Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla;
- Zavod za zaštitu kulturno-historijske baštine Hercegovačko-neretvanskog kantona, Mostar;
- Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Unsko-sanskog kantona u Bihaću.

Na lokalnom nivou:

- Općine – službe nadležne za katastar i prostorno planiranje;
- Zemljišno-knjižni uredi u sastavu općinskih sudova ili drugih nadležnih tijela;
- Agencija "Stari grad", Mostar;
- JU Agencija za kulturno-historijsku i prirodnu baštinu i razvoj turističkih potencijala grada Jajca, Jajce.

Ostali:

- Nevladine organizacije;
- Vjerske zajednice;
- Turističke zajednice;
- Diplomatsko-konzularna predstavništva u BiH;
- Diplomatsko-konzularna predstavništva BiH u drugim zemljama;
- Svi mediji, kao i oni specijalizirani za određene teme.

Međunarodne organizacije za kulturu:

- UNESCO, Centar za svjetsko naslijeđe (WHC) i savjetodavna tijela ICOMOS, ICCROM i ICOM;
- American Ambassadors Fund for Cultural Preservation
- Vijeće Evrope;
- Britansko vijeće;
- World Monument Watch;
- Evropska asocijacija arheologa (EAA);
- Archaeological Institute of America;
- Islamic Conference Research Center (IRCICA);
- UNDPI;
- Instituto Centrale ICCD Rim;
- Zavod za zaštitu naslijeđa Dubrovnik;
- Ministarstvo kulture Republike Hrvatske;
- Društvo konzervatora Srbije;
- Republički zavod za zaštitu spomenika kulture Beograd;
- Akademija SANU Beograd i dr.

Poglavlje 4: Osnovna programska opredjeljenja

Osnovna programska opredjeljenja su proizašla iz nadležnosti i ovlaštenja Komisije i ovdje predstavljena putem programa i projekata koji doprinose ostvarenju specifičnih,

srednjoročnih ciljeva i u konačnici strateškog cilja. Problem predstavlja nepostojanje mehanizma koordinacije između institucija i tijela vlasti na različitim nivoima.

Strateški cilj: Identificiranje i očuvanje naslijeđa za buduće naraštaje
Srednjoročni / Operativni cilj: Integrirana zaštita nacionalnih spomenika

Donošenjem odluka o proglašenju kulturnih dobara nacionalnim spomenicima Bosne i Hercegovine Komisija nastoji uspostaviti efikasan sistem zaštite. Svaka pojedinačna odluka treba ispuniti savremene zahtjeve i trendove u očuvanju naslijeđa, predstavljanju i održivom upravljanju naslijeđem, oslanjajući se na preporuke međunarodnih konvencija i mogućnosti zakonodavnog sistema u zemlji, osiguranjem učešća javnosti i daljnjoj demokratizaciji procesa proglašenja.

Postizanju cilja Integrirane zaštite nacionalnih spomenika doprinosi program Zaštite i rehabilitacije nacionalnih spomenika, koji se provodi kroz projekte:

- 1.1. Zaštita nacionalnih spomenika i
- 1.2. Rehabilitacija nacionalnih spomenika.

Program 1: Zaštita i rehabilitacija nacionalnih spomenika
Projekat 1.1. Zaštita nacionalnih spomenika

Prioriteti u radu

Na osnovi analize dosadašnjeg rada zaključeno je da je neophodno definiranje strateškog usmjerenja djelovanja, u skladu sa identificiranim stanjem bosanskohercegovačkog naslijeđa i procijenjenim potrebama i prioritetima.

U skladu s tim, djelovanje Komisije će u narednom periodu biti fokusirano na:

1. Rješavanje velikog broja peticija:
 - Rješavanje peticija/prijedloga za proglašenje dobara nacionalnim spomenikom po zahtjevima institucija na svim nivoima, kako bi se zaštitila dobra za koja su podnesene peticije i omogućila realizacija razvojnih planova;
 - Rješavanje peticija vjerskih zajednica i privatnih osoba uz koje je dostavljena sva potrebna dokumentacija;
 - Grupiranje i rješavanje peticija u sklopu historijskog urbanog krajolika, kako bi se jednom odlukom riješio veći broj peticija;
 - Rješavanje peticija za najugroženije tipove naslijeđa.
- Razmatranja peticija otežava činjenica da uz veliki broj zahtjeva nije dostavljena potrebna dokumentacija o predloženom dobru. S tim u vezi, u narednom periodu, a na osnovi zaključka Komisije, Komisija će nastaviti praksu da od podnosilaca peticije zahtijeva da u roku od 30 dana dopune peticiju priložima koji su neophodni za njeno razmatranje.
2. Rješavanje statusa dobara koja se nalaze na Privremenoj listi nacionalnih spomenika, uz utvrđivanje granica zaštićenog prostora,
3. Izmjene i dopune odluka, u slučajevima potrebe, u skladu sa članom 40. Poslovnika o radu Komisije,
4. Hitni slučajevi zaštite nacionalnih spomenika, u skladu sa zaključkom članova Komisije.

Priprema odluka

Na osnovi ovlaštenja iz Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, Komisija razmatra i donosi odluke o proglašenju pokretnih i nepokretnih dobara nacionalnim spomenikom i vrši njihovu kategorizaciju, primjenjujući Pravilnik o kriterijima

vrednovanja i kategorizaciji nacionalnih spomenika ("Službeni glasnik BiH", broj 82/19).

Za dobra koja ne ispunjavaju propisane kriterije za proglašenje dobara, Komisija donosi odluku kojom se utvrđuje da predloženo dobro ne ispunjava te kriterije (tzv. "negativne odluke").

Odredbom člana 40. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika ("Službeni glasnik BiH", broj 47/16) utvrđeni su slučajevi u kojima Komisija može odlučiti o izmjeni ili dopuni ranije donesene odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom. Izmjene i dopune odluke u propisanim slučajevima donose se na način i prema postupku propisanim za donošenje odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

Komisija će bez posebnog zahtjeva donijeti pojedinačne odluke za sva dobra koja se nalaze na Privremenoj listi nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 33/02) i za njih provesti postupak predviđen članom V Aneksa 8. i Poslovníkom o radu Komisije.

Komisija će u svojim odlukama, u skladu sa savremenim praksama, težiti da izvrši grupiranje većeg broja zaštićenih dobara u *historijske urbane krajolike*, umjesto da proglašava pojedinačne spomenike, kakva je dosada, najčešće, bila praksa.

Postupak za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom pokreće se na osnovi peticije – prijedloga za utvrđivanje dobra nacionalnim spomenikom, koja se podnosi Komisiji u skladu sa članom V Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH. Komisija je utvrdila jedinstvenu formu peticije prema vrsti dobra i objavila ih na službenoj web-stranici Komisije. Peticiju može podnijeti bilo koje pravno ili fizičko lice u Bosni Hercegovini.

Za svaku pojedinačnu odluku, u postupku njene pripreme, vrši se prikupljanje arhivske, historijske i tehničke dokumentacije, prikupljanje stavova svih zainteresiranih strana, tehnička procjena stanja kulturnog dobra i tehnička i geodetska snimanja i dokumentiranje dobra, uvid u katastarsku i plansku dokumentaciju i upravne akte u općini na čijem se području predmetno dobro nalazi. Odluka sa obrazloženjem i pratećom dokumentacijom je rezultat istraživačkog i stručnog rada stručnog osoblja Komisije i predstavlja osnovni element zaštite spomenika.

Komisija donosi sljedeće odluke:

- odluke o proglašenju dobara nacionalnim spomenikom,
- odluke kojima se utvrđuje da predložena dobra ne ispunjavaju kriterije za proglašenje nacionalnim spomenicima i
- odluke kojima se ranije donesene odluke mijenjaju, dopunjavaju, ispravljaju ili ukidaju.

Odluke se usvajaju na sjednicama Komisije, ispravljaju prema zaključcima sa sjednice, lektoriraju, objavljuju (dispozitiv) u "Službenom glasniku BiH" i na službenoj web-stranici Komisije (kompletna odluka), arhiviraju u Arhivi Komisije i Bibliotečko-dokumentacionom centru. Nakon objave u "Službenom glasniku BiH", Komisija podnosi zahtjeve nadležnim općinskim sudovima u Federaciji BiH, ili drugim nadležnim tijelima (područne jedinice Republičke uprave za geodetska i imovinsko pravna pitanja RS), za upis zabilježbe o nepokretnim nacionalnim spomenicima u zemljišne knjige i poduzimanja aktivnosti na otklanjanju nedostataka kada upis zabilježbi u zemljišne knjige nije proveden.

Odgovornost za provođenje odluka Komisije leži na entitetskim vladama i njihovim institucijama nadležnim za prostorno uređenje, zaštitu naslijeđa, inspekcijske poslove i dr. Entiteti su dužni putem svojih tijela osigurati finansijske, administrativne, tehničke, naučne i pravne uvjete za zaštitu, očuvanje, prezentaciju i rehabilitaciju nacionalnih spomenika. Oštećenje ili uništenje nacionalnog spomenika predstavlja krivično djelo u skladu sa važećim krivičnim zakonima (u RS, FBiH, BD).

Proces donošenja i praćenja provođenja odluka o proglašenju dobara nacionalnim spomenikom obuhvata sljedeće aktivnosti:

- izrada godišnjeg i periodičnih planova izrade odluka;
- objava obavještenja o pokretanju postupka i zahtjev za dostavu dokumentacije i stava;
- prikupljanje i analiza dokumentacije;
- snimanje dobra i lokaliteta;
- izrada prvog prijedloga odluke;
- kontrola prvog prijedloga, korekcije i usaglašavanje na sastancima;
- uvrštavanje prijedloga odluke na dnevni red sjednice;
- usvajanje odluke na sjednici;
- tehničke aktivnosti za objavu odluke i upis tereta u zemljišne knjige;
- vođenje internih spiskova i Liste ugroženih spomenika;
- vođenje Zbirke spomeničkog dosijea (BDC);
- monitoring stanja nacionalnih spomenika;
- priprema za izradu informativne ploče;
- davanje stručnih mišljenja na projekte;
- podnošenje zahtjeva za izvršenje inspekcijskog nadzora, krivičnih prijava;
- priprema aplikacija za upis na WHL i WMWL.

U 2021. godini Komisija planira pripremiti 113 prijedloga odluka i donijeti 70 odluka (pozitivne, negativne, izmjene i dopune, ispravke i odluke o ukidanju ranije donesenih odluka).

Praćenje implementacije odluka

Komisija prati implementaciju odluka za nacionalne spomenike, te provodi sljedeće aktivnosti:

- Na zahtjev fizičkih ili pravnih lica daje stručna mišljenja i stavove vezane za tumačenje odluka, kao i stručno mišljenje o usklađenosti projektne dokumentacije za izvođenje radova sa propisanim mjerama zaštite iz odluka Komisije;
- Učestvuje u radu stručnih timova koje obrazuju druge institucije na svim nivoima u BiH (Savjeti regulacionih planova za Blagaj i Počitelj, i dr.);
- Za nacionalne spomenike koji su prioritet za rehabilitaciju, Komisija se obraća zahtjevom za finansijsku podršku entitetskim vladama;
- Predlaže relevantnim institucijama mjere i aktivnosti na boljem provođenju odluka i preporuka iz međunarodnih konvencija i drugih dokumenata iz oblasti zaštite kulturnog naslijeđa.

Izdavanje stručnih mišljenja o usaglašenosti projekata sa odlukama o proglašenju nacionalnim spomenicima obuhvata sljedeće aktivnosti:

- prijem i analiza predmeta;
- rad Stručnog kolegija na pripremi mišljenja;
- izrada prijedloga stručnog mišljenja;

- prezentacija prijedloga na sastanku Komisije;
- izrada konačnog stručnog mišljenja koje se dostavlja podnosiocu zahtjeva.

U 2021. godini Komisija planira, u skladu sa svojim ovlaštenjima, odgovarati na zahtjeve i predstavke i davati stručna i druga mišljenja na projekte koji budu dostavljeni na razmatranje.

Obilježavanje nacionalnih spomenika

Komisija je obavezna utvrditi tehničke uvjete za izradu i postavljanje informativne ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom. U budžetu Komisije dosada nisu bila odobrena sredstva za izradu i postavljanje informativnih ploča. Prema zahtjevima vlasnika, korisnika i lokalnih vlasti, Komisija utvrđuje tekst, grafičke priloge, izgled i materijalizaciju informativnih ploča i dostavlja vlasnicima, korisnicima i lokalnim vlastima uz zahtjev da osiguraju uvjete za izradu i postavljanje takvih ploča.

U 2021. godini Komisija će nastaviti sa aktivnostima na obilježavanju nacionalnih spomenika prema pristiglim zahtjevima.

Monitoring stanja spomenika

Komisija prati i razmatra stanje i aktivnosti u vezi sa nacionalnim spomenicima ugroženim nezakonitom izgradnjom, nestručnom rekonstrukcijom, neodržavanjem ili nekim drugim vidom destrukcije. Komisija vodi Listu ugroženih spomenika za koje je neophodno provesti hitne mjere zaštite da bi se spriječilo njihovo uništenje. U konkretnim slučajevima Komisija obavještava nadležna entitetska i druga tijela o ugroženosti spomenika, te predlaže mjere zaštite u skladu sa zakonom i odlukama Komisije.

Kriteriji za utvrđivanje stepena ugroženosti su:

- spomenik nije bio potpuno srušen tokom posljednjeg rata, tako da je integritet dobra moguće očuvati zahvatima u skladu sa pozitivnom praksom;
- spomenik predstavlja rijedak ili jedinstven primjerak određenog tipa ili stila;
- spomenik ima izrazito veliku vrijednost;
- spomenik ima veliki značaj za obnovu građanskog povjerenja i za implementaciju mirovnog sporazuma u Bosni i Hercegovini;
- opasnost uzrokovana ljudskim djelovanjem ili djelovanjem prirode predstavlja prijetnju da spomenik izgubi svoja najznačajnija svojstva ili da u potpunosti nestane.

Redovni pregled općeg stanja očuvanosti nacionalnog spomenika i njegovih vrijednosti i značaja obavlja se u okviru monitoringa – praćenja provođenja odluka Komisije i stanja u zaštićenom prostoru, a vrši se prema Obrascu za monitoring, odnosno monitoring izvještaju. Dokumentacija nastala u procesu monitoringa predstavlja sastavni dio izvještaja o monitoringu, propisanog internim aktima Komisije.

Komisija posebno prati stanje nacionalnih spomenika upisanih na Listu svjetskog naslijeđa UNESCO-a (Stari most i Stari grad Mostar, Most Mehmed-paše Sokolovića u Višegradu, Stećci srednjovjekovni nadgrobni spomenici – 28 nekropola iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i Hrvatske) i Tentativnu listu svjetskog naslijeđa (Stolac, Počitelj, Blagaj, Jajce, Sarajevo i Jevrejsko groblje u Sarajevu).

Monitoring se sastoji od sljedećih aktivnosti:

- odlazak na teren;
- vršenje uviđaja sa snimanjem o stanju spomenika;

- izrada i popunjavanje kartona za monitoring i
- unos podataka u spomeničke dosijee i bazu podataka.

Izveštaji o monitoringu se razmatraju kontinuirano. Na osnovi monitoringa vršit će se izmjene i dopune Liste ugroženih spomenika.

U 2021. godini Komisija će vršiti monitoring spomenika i u skladu sa poduzetim mjerama pripremati zaključke o skidanju dobara sa Liste ugroženih spomenika, odnosno uvrštavanju novih dobara na Listu.

Kandidature za svjetsko naslijeđe

Komisija predlaže Državnoj komisiji za saradnju BiH sa UNESCO-om nacionalne spomenike za upis na Listu svjetskog naslijeđa, radi na kandidaturama za upis spomenika na Tentativnu listu i vodi poslove izrade Nominacionog dosijea i Plana upravljanja.

U 2021. godini Komisija će, ukoliko nadležne institucije donesu takvu odluku, raditi na pripremi dokumentacije za izradu nominacionih dokumenata za dobra sa Tentativne liste (Sarajevo, Počitelj...). S obzirom na to da se radi o kandidaturama koje se provode prema Operativnom vodiču za izradu nominacija UNESCO-a i zahtijevaju stručnost, potrebno je osigurati sredstva za tu namjenu u budžetu Komisije i/ili iz UNESCO fondova.

Učešće predstavnika Komisije u radu međunarodnih tijela i stručnih timova

U 2021. godini Komisija će nastaviti sa aktivnostima u radu međunarodnih tijela i stručnih timova i to:

- Ekspertni tim Odbora za svjetsku baštinu UNESCO (prof. dr. Amir Pašić);
- Tijelo za implementaciju Plana upravljanja za stečke (Mirzah Fočo i Mirela Mulalić Handan);
- Evropska mreže o kulturnom naslijeđu (European Heritage Network – HEREIN) (nacionalni koordinator Tarik Jazvin).

Javnost rada

Komisija informira javnost o svom radu, donesenim odlukama, zaključcima i stavovima, te drugim aktivnostima koristeći dostupne komunikacijske kanale i alate, organizaciju kulturnih događaja u cilju podizanja svijesti o značaju nacionalnih spomenika, objavljivanje informacija na zvaničnoj web-stranici, praćenje i analiza medijskog izvještavanja, sve u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama. Komisija je, kao državna institucija, u skladu sa reformom javne uprave u Bosni i Hercegovini, dužna uspostaviti sistem strateškog komuniciranja, kako bi se otklonili eventualni uzroci netransparentnosti u radu. S obzirom na to da je efikasna komunikacija osnovni uvjet za postizanje efikasnosti rada, neophodno je pripremiti Strategiju komunikacija i učešća u javnosti za period 2021–2023. godina i godišnje komunikacijske planove.

U 2021. godini Komisija će:

- redovno ažurirati web-stranicu, kontinuirano raditi na obogaćivanju sadržaja i podizanju atraktivnosti, uz provođenje anketa o zadovoljstvu korisnika i prikupljanje korisnih prijedloga za poboljšanje sadržaja web-stranice;
- održavati facebook-stranicu uz plan objava.

Saradnja sa institucijama u BiH

U cilju vršenja nadzora Komisija može uspostaviti saradnju sa nadležnim institucijama i tijelima za zaštitu naslijeđa na entitetskom ili nekom drugom nivou, predstavnicima lokalne zajednice i drugim zainteresiranim fizičkim i pravnim licima.

Komisija, kroz svoj redovan rad, nastoji biti u kontaktu sa svim nadležnim institucijama za zaštitu naslijeđa, na svim nivoima, kako bi na vrijeme bila upoznata sa planiranim intervencijama na nacionalnom spomeniku ili u njegovom zaštitnom pojasu, odnosno da bi na vrijeme, prije planiranja ili provođenja intervencije, upoznala druge institucije, nivoe vlasti ili investitore o mjerama zaštite i mogućim dozvoljenim intervencijama na nacionalnim spomenicima ili u njihovom zaštitnom pojasu. Saradnja institucija i svih nivoa vlasti se mora osigurati i redovno podržavati kako bi se očuvale vrijednosti naslijeđa te omogućio ispravan i održiv razvoj. Komisija, u nastojanju za navedenim, osigurava savjetodavnu pomoć svim zainteresiranim stranama, investitorima, lokalnoj zajednici i ostalim institucijama.

U 2021. godini *Komisija će intenzivirati održavanje sastanaka sa svim institucijama i pojedincima.*

Biblioteka i dokumentacioni centar

Biblioteka i dokumentacioni centar Komisije (BDC) je specijalizirana biblioteka zadužena za prikupljanje, sistematiziranje, obradu (klasificiranje i katalogizaciju), čuvanje i davanje na korištenje dokumentacije o nacionalnim spomenicima BiH. Centar je namijenjen prvenstveno saradnicima Komisije, kao i vanjskim korisnicima, te posebno istraživačima u oblasti naslijeđa. Ustrojstvo Centra bazirano je na dva usko povezana dijela: bibliotečkom i dokumentacionom. Glavna aktivnost unutar dokumentacionog dijela je prikupljanje, sortiranje i čuvanje dokumenata različitog tipa (papirni, multimedijalni, video i audiozapisi, projekti, kartografska građa, plakati, imovinsko-pravna dokumentacija i fotografije o dobrima koja su proglašena nacionalnim spomenicima ili o onima koji imaju historijsku, kulturnu, arhitektonsku, arheološku, etnografsku ili neku drugu vrijednost). Ova objedinjena građa čini jedinstvenu zbirku "Spomenički dosje" u kojoj se čuva dokumentacija u papirnoj i digitalnoj formi o proglašenim nacionalnim spomenicima.

Bibliotečki dio čini fond od 3000 jedinica knjižne građe iz oblasti arhitekture, umjetnosti, historije, menadžmenta u naslijeđu, historije umjetnosti, prirodnih nauka, arheologije, etnologije i pravne zaštite u oblasti naslijeđa.

U fondu neknjižne građe, u papirnoj i digitalnoj formi, sakupljeno je oko 20.000 jedinica. Taj fond čine: fotodokumentacija, hemeroteka (novinski članci), projekti (tehnička dokumentacija), fond kartografske građe, grafička građa (poster, razglednice, afiše i dr.) i multimedija CD-teka.

U 2021. godini *planirane su sljedeće aktivnosti:*

- *kontinuirana kataloška i predmetna stručna obrada građe u skladu sa Međunarodnim standardima i IFLA-nim preporukama, kao i obrada svih fondova;*
- *digitalizacija građe – razvoj digitalnih zbirki;*
- *ažuriranje digitalnih kataloga za sve zbirke i vođenje evidencije u inventurnim knjigama BDC-a;*
- *prikupljanje i obrada tehničke i druge dokumentacije o nacionalnim spomenicima;*
- *kontinuirana nabavka literature (razmjena ili kupovina);*
- *priprema i izdavanje dokumentacije za vanjske korisnike u skladu sa Zakonom o autorskim pravima, Pravilima Komisije i Pravilnikom o radu BDC-a;*
- *međubibliotečka razmjena;*

- prikupljanje dokumentacije u BiH i inozemstvu za potrebe proglašenja dobra nacionalnim spomenikom;
- priprema i izdavanje novih stručnih izdanja Komisije;
- obilježavanje Međunarodnog UNESCO-ovog dana i noći knjige i autorskih prava;
- predmetno istraživanje dokumentacije na zahtjev;
- selekcija i opis dokumentacije u specijalnoj zbirci "Spomeničkog dosjea" i vođenje registra dokumentiranih nacionalnih spomenika;
- izrada bibliografija za proglašene nacionalne spomenika;
- pohranjivanje dokumentacije o proglašenim nacionalnim spomenicima;
- organizacija radionica za korisnike biblioteke u vezi sa metodologijom izrade bibliografija, ciljevima održivog razvoja – UN Agenda 2030,
- štampanje kompletnih odluka sa obrazloženjem iz digitalne zbirke "Spomenički dosije" za 200 nacionalnih spomenika.
- izrada izvještaja.

Projekat 1.2. Rehabilitacija nacionalnih spomenika

Projekat se realizira donacijama iz stranih i domaćih izvora. Realizacija ovog projekta doprinosi rehabilitaciji nacionalnih spomenika, njihovom integriranju u razvojne planove, kao i prepoznavanju značaja naslijeđa u BiH i potreba njegove zaštite kod međunarodne i domaće javnosti. Projekat se implementira u skladu sa ugovorima sklopljenim sa donatorima, Pravilnikom o aktivnostima Komisije vezanim za međunarodnu saradnju i zakonskim propisima u BiH.

Preventivna konzervacija zbirki Zemaljskog muzeja BiH II faza (2019–2022)

Projektom će se osigurati nastavak radova za preventivnu konzervaciju zbirki uz izradu elaborata i projekata restauracije iz sredstava Specijalnog fonda američkog ambasadora – Large grant.

U 2021. godini planiran je nastavak radova na izradi projekata stolarije i radova na objektima muzeja (vodovod i struja).

Poglavlje 5: Resursi i kapaciteti potrebni za postizanje ciljeva

5.1. Sastav Komisije

Na osnovi člana II stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH i člana 5. Odluke o Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika ("Službeni glasnik BiH", br. 1/02, 10/02, 42/16 i 50/17), Predsjedništvo Bosne i Hercegovine donijelo je, na 19. sjednici održanoj 28. januara 2016. godine, Odluku o imenovanju članova Komisije: prof. dr. Amira Pašića, Gorana Milojevića i Radoja Vidovića. Odluka je objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 10/16.

Na osnovi člana 5. stav 4. Odluke Predsjedništva Bosne i Hercegovine o Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika, sva tri člana Komisije zasnovala su radni odnos u Komisiji, počev od 1. jula 2017. godine.

Stručne i administrativne poslove za Komisiju obavlja Sekretarijat, koje sačinjava stručno i kompetentno osoblje i to za: graditeljsko naslijeđe, arheološko naslijeđe, pokretno naslijeđe, pravne poslove (pravna zaštita nacionalnih spomenika i opći poslovi), finansijske poslove, bibliotečke poslove, poslove odnosa sa javnošću i tehničku koordinaciju.

Izvršni funkcioner organizira i rukovodi radom Sekretarijata.

Prema važećem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji Komisije, koji je stupio na snagu 01. 02. 2017. godine, nakon pribavljanja saglasnosti Predsjedništva Bosne i Hercegovine, za izvršavanje poslova i zadataka iz nadležnosti Komisije utvrđeno je 21 radno mjesto (36 izvršilaca), od čega su 3 radna mjesta imenovanih lica (7 izvršilaca), 2 rukovodeća radna mjesta (2 izvršioca), 11 službeničkih radnih mjesta (21 izvršilac) i 5 zaposleničkih radnih mjesta (6 izvršilaca).

U 2021. godini planirano je popunjavanje tri radna mjesta utvrđena Pravilnikom:

- stručni savjetnik za graditeljsko naslijeđe
- stručni savjetnik za historiju umjetnosti
- domaćica.

Potrebni kapaciteti:

Komisija, po potrebi, angažira stručnjake raznih profila na osnovi ugovora o djelu, autorskog ugovora ili ugovora o privremenim i povremenim poslovima (islamska, hebrejska epigrafika, staroslavenski natpisi i tekstovi, kulturna geografija i pejzažni arhitekti, prirodne nauke i dr.) za potrebe izrade odluka; saradnika za obavljanje poslova tehničkih snimanja objekata, vođenje web-stranice, rada na projektima i dr.

Zaposleni u Komisiji uključeni su u program obuke državnih službenika koju organizira Agencija za državnu službu Bosne i Hercegovine u sklopu Projekta izgradnje kapaciteta državnih službenika na nivou BiH. Pored toga, obuke provode Direkcija za evropske integracije i Ministarstvo finansija i trezora BiH u domenu primjene konkretnih metoda i procesnih tehnika.

Rad na zaštiti naslijeđa i primjena preporuka međunarodnih konvencija zahtijeva stalna usavršavanja i edukaciju, te je potrebno osigurati uvjete za usavršavanje zaposlenih stručnjaka i osposobljavanje novozaposlenih u edukacijama koje provode međunarodne stručne organizacije (ICCROM, UNESCO, ICOMOS).

U 2021. godini Komisija će nastaviti sa obukama zaposlenih u BiH i inozemstvu u skladu sa mogućnostima.

5.2. Prostorije i radni uvjeti

Od septembra 2015. godine sjedište Komisije je u Sarajevu, Maršala Tita 9a, u Zgradi zajedničkih institucija Bosne i Hercegovine.

Na osnovi člana 4. stav (2) Poslovnika o radu, Komisija je donijela Odluku o uspostavljanju ureda Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika u Banjoj Luci i Mostaru, broj 04.1-02.14-33/17-8 od 17. 07. 2017. godine.

Potrebni resursi:

U narednom periodu potrebno je osigurati dodatne kancelarije za potrebe novog zapošljavanja, te za smještaj arhiva, ekonomata i proširenje kapaciteta BDC-a.

5.3. Oprema

Komisija ima dva servera, 34 kompjutera i 11 laptopa. Svi kompjuteri su spojeni na domenu Vijeća ministara BiH (vm.gov.ba), odnosno nalaze se u sistemu e-vlade. Operativni sistem (Windows 10 Enterprise) na svim kompjuterima je licenciran. Antivirusna zaštita osigurana je preko e-vlade. Komisija posjeduje printere, kopiraparate i skenere.

Potrebno je nabaviti noviju kompjutersku opremu jer je prosječna starost trenutne opreme preko 5 godina i softver (AutoCAD, Photoshop, Adobe Acrobat Standard, CorelDRAW i sl.).

Komisija ima dva službena vozila: terensko vozilo Mahindra i putničko vozilo Škoda Octavia. Putničko vozilo je nabavljeno 2007. godine, prešlo je veliki broj kilometara i potrebna su značajna sredstva za održavanje i opravku, pa je u 2020. godini potrebno izvršiti prodaju tog vozila putem licitacije.

U 2021. godini Komisija planira nabavku 5 računara, 2 ručna GPS uređaja, licence za AutoCAD, Adobe Acrobat Standard i CorelDRAW.

5.4. Upravljanje i harmonizacija poslovanja

U cilju postizanja usklađenosti poslovanja sa reformom javne uprave koja se provodi u BiH, Komisija vrši izmjene postojećih i donošenje novih internih akata.

Upravljački poslovi uključuju izradu strateških i planskih dokumenata, interne kontrole i procedure, organizaciju i koordinaciju poslovanja, izvještavanja i dr.

Kancelarijsko poslovanje obavlja se u skladu sa Uputstvom o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 30/15) i Uputstvom o izmjenama i dopunama Uputstva o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 7/16).

Arhiviranje se obavlja u skladu sa Zakonom o arhivskoj građi i Arhivu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 16/01), Pravilnikom o zaštiti i čuvanju arhivske građe u Arhivu Bosne i Hercegovine i registraturne građe u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/03) i Uputstvom o arhivskoj knjizi, čuvanju registraturne i arhivske građe i primopredaji arhivske građe između ministarstava, službi, institucija i drugih tijela Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Arhiva Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 16/06).

Bibliotečko poslovanje vodi se u skladu sa Zakonom o bibliotečkoj djelatnosti ("Službeni list Republike Bosne i Hercegovine", broj 37/95), Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima u BiH ("Sl. glasnik BiH", broj 7/02) i Zakonom o zaštiti ličnih podataka ("Službeni glasnik BiH", broj 49/06).

Finansijsko poslovanje vodi se u skladu sa zakonskim okvirom i smjernicama Ministarstva finansija i trezora BiH i Ureda za reviziju.

U 2021. godini Komisija planira nastaviti sa aktivnostima na kancelarijskom, arhivskom, bibliotečkom i finansijskom poslovanju.

5.5. Harmonizacija zaštite naslijeđa sa EU praksama

Od osnivanja Komisija se u svom radu oslanjala na međunarodne standarde u smislu zaštite i proglašenja dobara nacionalnim spomenicima. Proces donošenja odluka, dokumentiranja, mjera zaštite i terminologija počiva na preporukama međunarodnih konvencija, povelja i odluka (UNESCO, ICOMOS, ICCROM, ICOM, Vijeće Evrope itd.)

Plan aktivnosti 2021.

Plan realizacija	Jan.	Febr.	Mart	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
PROJEKAT 1.1. Zaštita nacionalnih spomenika												
1. Održavanje sjednica	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
2. Priprema odluka	kontinuirano											

Bosna i Hercegovina
Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika

Plan realizacija	Jan.	Febr.	Mart	Apr.	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
3. Praćenje implementacije odluka	kontinuirano											
4. Obilježavanje nacionalnih spomenika	kontinuirano											
5. Monitoring stanja spomenika	kontinuirano											
6. Kandidatura za svjetsko naslijeđe	kontinuirano sukladno aktivnostima vodećeg partnera (Ministarstvo civilnih poslova BiH)											
7. Učešće predstavnika Komisije u radu međunarodnih tijela i stručnih timova	kontinuirano											
Kampanje				x	x						x	
Priprema kandidatura projekata		x			x				x			x
Program HEREIN		x							x			
Implementacija nominacije stećci	kontinuirano											
Izveštavanje o implem. Konvencije za svjetsko naslijeđe	kontinuirano											
8. Javnost rada Komisije					x				x			
9. Podizanje svijesti o značaju naslijeđa	kontinuirano											
10. Saradnja sa nadležnim institucijama i pojedincima	kontinuirano											
11. Biblioteka i dokumentacioni centar	kontinuirano											
12. Prostorna baza podataka o spomenicima	kontinuirano											
13. Upravljanje i harmonizacija poslovanja	kontinuirano											
14. Harmonizacija zaštite naslijeđa sa međunarodnim praksama	kontinuirano											
15. Edukacija zaposlenih (ADS i DEI)	prema planu											
PROJEKAT 1.2. – Rehabilitacija nacionalnih spomenika												
1. Preventivna konzervacija zbirki Zemaljskog muzeja – faza II.	kontinuirano											

Nakon usvajanja budžeta Komisija će usvojiti Plan rada za 2021. godinu revidiran u skladu sa odobrenim budžetom.

Izvršni funkcioner

Mirzah Fočo

Broj: 13-7.4-41/20-25
Sarajevo, 28. 08. 2020. godine